

Tesna povezanost ljudske bezbednosti i međunarodnih odnosa u Arktičkom krugu

Kamrul Hossain, José Miguel Roncero Martín & Anna Petrétei (eds), HUMAN AND SOCIETAL SECURITY IN THE CIRCUMPOLAR ARCTIC – LOCAL AND INDIGENOUS COMMUNITIES, BRILL Publishing, Leiden, 2018, 407 pp.

Socijetalna bezbednost predstavlja jednu od sedam dimenzija koncepta ljudske bezbednosti, koji je popularizovan 1994. godine objavljivanjem posebnog Izveštaja Programa Ujedinjenih nacija za razvoj (*United Nations Development Programme*). Od tog trenutka, naučni naponi za etabliranjem istraživačkih praksi i pristupa koji bi na celovit način objasnili složen fenomen individualne bezbednosti teku u nekoliko različitih pravaca. Ni nakon više od dvadeset godina od iniciranja ovog koncepta istraživačka metodologija i dalje ostaje neujednačena. Zbog toga je fokus istraživača pomeren na masovnije naučnu produkciju kako bi priroda istraživanih pojava bila adekvatnije objašnjena.

Tematski zbornik *Human and Societal Security in the Circumpolar Arctic – Local and Indigenous Communities (Ljudska i socijetalna bezbednost u regionu Arktika – lokalne i domorodačke zajednice)* predstavlja jedan od takvih napora. Zbornik nudi holistički pristup razumevanju bezbednosti lokalnih autohtonih zajednica na Arktiku, sa posebnim fokusom na jedan od podregiona – region Barentcovog zaliva. Objavljen je u aprilu 2018. godine u okviru edicije „Studije polarnog prava”, a nastao je kao rezultat rada na projektu *HUSArctic* sprovedenog na Univerzitetu Lapland u Finskoj.

Centralna ideja zbornika je da prikaže uporednu i interdisciplinarnu perspektivu u kojoj se Arktik postavlja kao referentni objekat, a posebna pažnja se posvećuje analizi uslova života lokalnih autohtonih zajednica kao važnog aspekta nacionalne bezbednosti, i posledično, spoljne politike država arktičkog kruga – Švedske, Norveške, Finske, Rusije, Kanade i Islanda. Prema akademskom doprinosu koji formiraju, može se reći da članci u okviru ovog zbornika imaju trostruki doprinos. Najpre, on u sebi sadrži pregledne studije i akademske polemike u vezi sa teorijskim potrebama i daljim pravcima izučavanja ljudske bezbednosti. Osim toga, zbornik sadrži i prikaze specifičnih nalaza istraživanja konkretnih pretnji i potencijalnih problema sa kojima se suočavaju autohtone zajednice u arktičkom regionu u svojim državama. Na posletku, u zborniku su sadržani i članci čije preporuke relevantnim političkim odlučiocima i zainteresovanim društvenim akterima mogu pomoći u kreiranju praktičnih politika za poboljšanje spoljnopolitičkih odluka koje se tiču očuvanja nacionalne

bezbednosti i minimizacije potencijalnog međuetničkih tenzija koje se pojavljuju među pripadnicima manjina. Sveobuhvatne teme o individualnoj i socijetalnoj bezbednosti dotiču se iz različitih uglova i disciplinskih pristupa, dok su naučne diskusije fokusirane na širi kontekst od klasičnog jezgra koji se javlja u okviru studija bezbednosti.

Sa ukupno 17 članaka, zbornik je tematski podeljen na četiri dela čineći koherentnu celinu, koja se specifično bavi izazovima sa kojima se suočavaju arktičke populacije, koje su važne za posmatranje iz perspektive ljudske bezbednosti. Prvi deo čini uvodni članak urednika koji se odnosi na opšti uvod u tematiku zbornika, kao i na aspekte ljudske bezbednosti koji čine analitičku alatku za potrebe empirijske analize odnosno sprovođenja relevantnih istraživanja. Autori ukazuju da Arktik nije jedinstveno niti homogeno područje, te u tom smislu čini geografski prostor koji je povoljan za izučavanje razlika unutrašnjih i spoljnih politika nekoliko nacionalnih država.

Drugi deo zbornika sastoji se od članaka koji apliciraju najznačajnije teorijske postulate postojećih koncepata na krug Arktika. Nakon uvodnog članka koji se bavi pregledom politika i strategija koje mogu biti upotrebljene zarad povećanja nivoa ljudske bezbednosti, ovo poglavlje se nastavlja na još četiri dodatna članka. Prvi članak empirijski izučava industrijske centre Ruske Federacije sa centralnim istraživačkim pitanjem koje se tiče održivog razvoja i zagađenja životne sredine. Grupa autora u članku „Ljudska bezbednost, rizici i održivost u arktičkoj politici Švedske”, nastoji da opiše održivost i rizike od međuetničkih tenzija među lokalnim zajednicama, kao determinante spoljne politike Švedske prema susedima – Finskoj i Norveškoj, i posredno, Ruskoj Federaciji. Prateći tematiku poglavlja, naredni članak analizira potencijalnu primenu tradicionalnih postulata kolonijalizma i državnosti u odnosu na deo populacije Samija koji nastanjuje najsevernije delove Norveške. Poslednji članak u ovom poglavlju analizira bilateralne odnose Švedske i Norveške kroz prizmu kosmičkog programa obe zemlje, te narušavanja socijetalne bezbednosti lokalne populacije Sami.

Treće poglavlje zbornika sa ukupno šest članaka posvećeno je arktičkim društvima i implikacijama koje industrija ima po njihovu egzistenciju u kontekstu globalnog razvoja. Prvi članak poglavlja pruža opsežnu geopolitičku predikciju razvoja regiona Barentovog zaliva, u kojoj ukazuje da ovaj region osim prirodnih bogatstava ima mnogo veće kapacitete nego što je nivo iskorišćenosti. Drugi članak analizira individualnu i socijetalnu bezbednost domorodačke zajednice Komi-Izma, u regionima severne Rusije bogatim naftom i gasom. Članci u ovom poglavlju takođe ukazuju na povoljnu socijalnu politiku i uslove rada lokalnih zajednica kao na značajne segmente donošenja odluka u političkom životu Finske. Poglavlje je zaključeno člankom čiji je osnovni narativ pravo ljudskih prava

u kontekstu problema koji nastaju zbog ekstrakcije prirodnih sirovina i zagađenja životne sredine.

Četvrto poglavlje posvećeno je kulturnom identitetu i vrednostima zajednice kao preduslovom stvaranja koherentnih spoljnih politika država Arktika. Relativna autentičnost položaja lokalnih zajednica u odnosu na ostale regione sveta ogleda se u specifičnoj percepciji državnih institucija prema obezbeđivanju povoljnih uslova socijetalne bezbednosti. Argumentaciju za to u ovom poglavlju pružaju četiri članka ističući značaj digitalnih tehnologija za očuvanje identiteta i kulture malih zajednica kao i položaj žena u društvima u arktičkim državama. Jedan od članaka navodi status manjinskih zajednica poreklom iz Finske, a koji žive u Ruskoj Federaciji, čiji položaj bitno determiniše bilateralne odnose dveju država. Na sličan način jedan od članaka prikazuje rast zajedničkih investicija Švedske i Norveške u geoprostoru Arktika kao podsticaj za očuvanje kulturološke posebnosti lokalnog stanovništva.

Ovaj zbornik radova je predstavio do sada malo konceptualizovanu vezu između ljudske bezbednosti i međunarodnih odnosa. U poslednjem članku urednici zastupaju stanovište da ljudska bezbednost kao integralni deo nacionalne bezbednosti predstavlja osnov kreiranja spoljne politike svake suverene države. Iako ne zanemaruju neposredno empirijsko dokazivanje postojanja pretnji po socijetalnu bezbednost zajednicama Arktika, urednici zbornika veruju da međunarodne odnose i spoljnopolitičko delovanje država ovog regiona još uvek određuju strukturalni faktori koji prevazilaze okvire lokalnog.

Nenad STEKIĆ